

Imaš knjigu?

Richard Allington
i Anne McGill-
Franzen

**Rezultati nedavno
provedenog
istraživanja ukazuju
kako čitanje tijekom
ljeta kod**

**djece iz obitelji s
nižim primanjima
sprječava urušavanje
njihovih akademskih
postignuća tijekom
ljetnih praznika.**

Kad je Devon u trećem razredu došao u Osnovnu školu Jefferson², čitao je kao prvašić. Tihi dječak stidljivog osmijeha gorljivo je pokušavao čitati. Ipak, mučio se s glasovima i postajao frustriran svaki put kada bi trebao čitati naglas. Na svu sreću, učitelji ove škole odlučili su se ujediniti u nastojanju da učenicima poput Devona pruže neophodnu pomoć. Čestim su i pomnim procjenjivanjem Davonovih snaga i slabosti, davanjem

bogatih i raznovrsnih sadržaja za čitanje, instrukcijama nakon nastave i ciljanim uputama namijenjenim razvoju vještine početnog čitanja, kod Devona jačali samopouzdanje, pa je do kraja školske godine skoro dostigao, za svoju dob, očekivanu razinu znanja. Njegovi učitelji, drugi stručnjaci i mentori vjerovali su kako se ovaj dječak nalazi na putu ka akademskom uspjehu.

Zamislite njihov očaj kad je narednog rujna Devon, sada učenik četvrtog razreda, na prvom testiranju postignuća u čitanju opet bio na samom začelju. Kao da je zaboravio gotovo sve što je teškom mukom naučio. Trebalo je početi ispočetka. Ali ove godine Devon nije bio toliko optimističan.

Nažalost, Devon je jedan od mnogih učenika iz obitelji s nižim primanjima čiji značajan napredak tijekom školske godine kao da nestane za vrijeme ljetnih praznika. Njihovi učitelji, koji ulazu značajan

napor kako bi im pomogli, često su nepravredno okrivljeni za uporan nerazmjer u postignuću ovih učenika i onih iz imućnijih obitelji.

Ključna je dostupnost knjiga

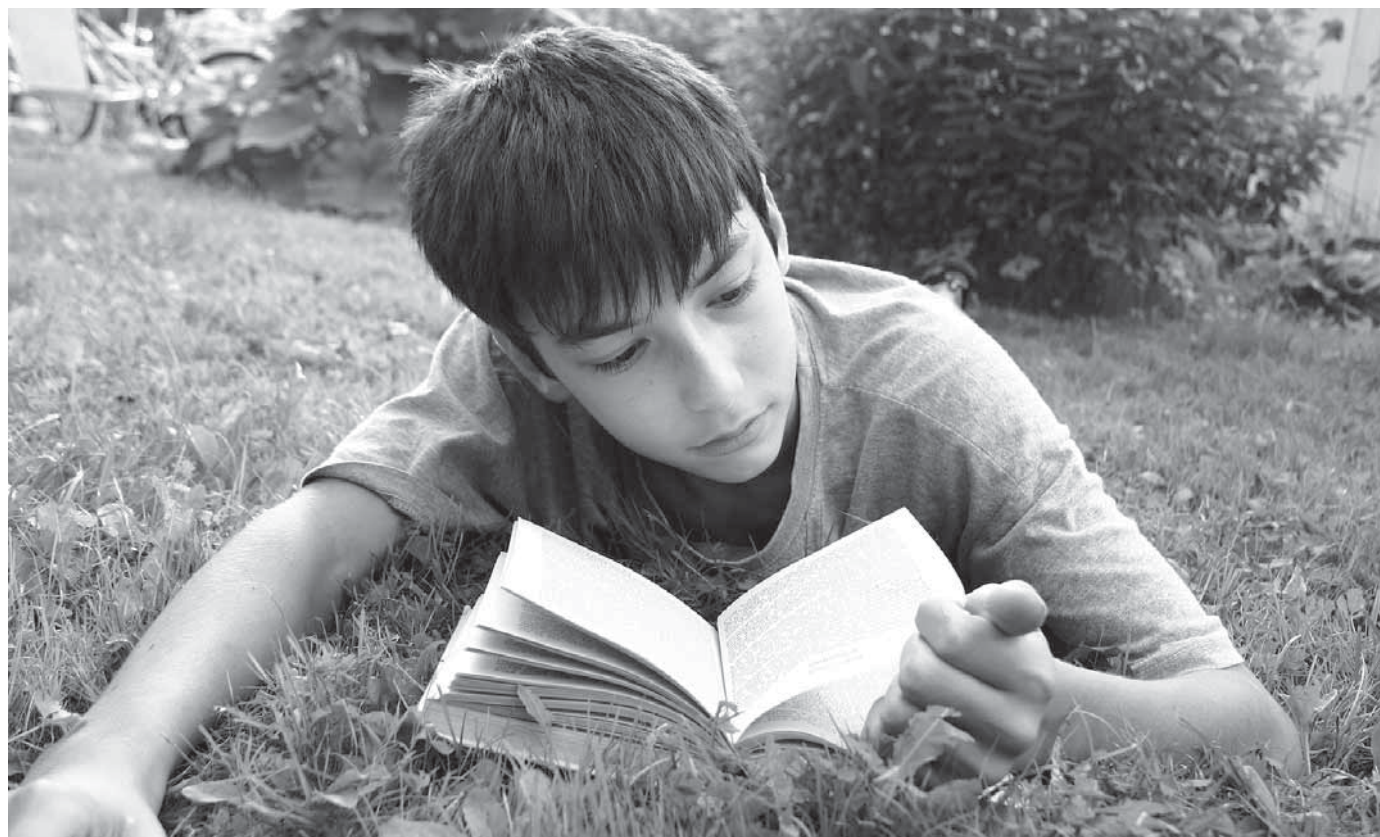
Veći broj istraživanja pokazuje da je nečitanje preko ljeta prvenstveni razlog zaostajanja u čitanju, a nadležna su tijela koja donose službenu odgojno-obrazovnu politiku malo što učinila kako bi riješila ovaj problem. Na primjer, Hayes i Grether (1983.), a nedavno i Alexander, Entwisle i Olson (2007.) tvrde da je nazadovanje tijekom ljeta objašnjenje za oko 80% nejednakih postignuća u čitanju između siromašnih i boljestojećih četrnaestogodišnjaka.

I druga istraživanja koja su se bavila uzrocima nazadovanja u akademskom postignuću tijekom ljeta, otkrila su da bi u najširem smislu svi uzroci mogli biti podvedeni pod jedan, a to je – manje čitanja tijekom ljeta. Tako 1978. godine Heyns navodi: 'Jedini

oblik učenja preko ljeta je čitanje.' (str. 161) Ne tako davno Kim (2004.) zaključuje da je nečitanje tijekom ljeta razlog nazadovanja ispitivanog uzorka učenika šestog razreda iz gradskih škola.

Siromašniji učenici vjerojatnije imaju manje knjiga kod kuće nego njihovi imućniji prijatelji. Istraživanja koja su potvrdila golem nesrazmjer u broju knjiga kod kuće između siromašne i bogatije djece proveli su Constantino (2005); Fryer & Levitt, (2002.); Neuman, Celano, Greco & Shue, (2001.). Neuman i Celano (2001.) navode i da je stanovnicima bogatijeg kvarta deset puta dostupniji pisani materijal nego stanovnicima siromašnijeg kvarta iste gradske urbane zone.

Istraživanja potvrđuju i zdravorazumsku tvrdnju da laka dostupnost zanimljivog materijala za čitanje povećava vjerojatnost da će ljudi čitati. Potvrdu ovoj tezi daju Kim (2004.) i McQuillan i Au (2001.) koji

su istraživanjem potvrdili da će se građa za čitanje više čitati što je dostupnija.

Istraživanja dokazuju

Čini se da se povećanjem dostupnosti materijala za čitanje učenicima koji dolaze iz siromašnijih obitelji potiče njihova čitalačka aktivnost i tako minimalizira utjecaj nečitavanja preko ljeta. Heyns je (1978.) prva postavila ovu hipotezu kad je napisala: *'Jedinstven doprinos koji čitanje ima na učenje tijekom ljetnih praznika navodi nas na misao da povećanjem dostupnosti knjiga i poticanjem djece na čitanje možemo značajno utjecati na njihov konačan školski uspjeh'* (str. 172). Trideset godina od tada ova ideja i dalje nije privukla dovoljno pozornosti istraživača i kreatora odgojno-obrazovne politike.

Rezultati dva novija istraživanja obavljena na slučajnom uzorku ispitanika idu u prilog ovoj pretpostavci: (1) dostupnije knjige tijekom ljeta utječu na porast čitatelja lošijeg imovinskog statusa i (2) više

čitavanja sprječava opadanje razine usvojenih znanja i vještina tijekom ljetnih praznika. Kim (2006.) opisuje kako su nasumce odabrali 252 siromašnija učenika četvrtog razreda iz deset škola kojima su osigurane knjige za čitanje tijekom ljeta. Svaki učenik je poštom, tijekom lipnja i kolovoza, svaki drugi tjedan, primio jednu od osam knjiga, uz razglednicu s uputom da vježbaju čitanje naglas i u sebi. Učitelji su učenicima, tijekom zadnja dva tjedna nastave, dali i upute o strategijama za razumijevanje pročitano teksta i sugestije za čitanje u paru. Rezultati istraživanja mjereni postignućem ovih učenika na Iowa testu osnovnih vještina (Iowa Tests of Basic Skills) govore o malim pomacima u vještini čitanja u odnosu na kontrolnu grupu. Veći napredak uočen je kod djece Afroamerikanaca.

Od 2001. do 2004. godine mi smo proveli slično longitudinalno ispitivanje, ali na većem uzorku učenika (Allington i dr.; 2007). U 17 osnovnih škola

među učenicima koji su školski obrok primali besplatno ili po umanjenoj cijeni slučajnim je odabirom izdvojeno 842 učenika iz nižih razreda. Oni su svakog ljeta tijekom tri godine dobivali dvanaest knjiga džepnog izdanja koje su odabirali na našim sajmovima knjiga.

Premda su u istraživanju prevladavali Afroamerikanci, većina učenika je odabrala knjige čiji se sadržaj odnosio na svakodnevna, a ne na afričko-američka pitanja. Posebno su bili traženi naslovi čiji su junaci bili poznati iz medija. Učenici su, prema vlastitom iskazu, odabirali knjige s afroameričkom tematikom samo ukoliko su ih ranije spomenuli njihovi učitelji.

Posljednjeg dana svake školske godine učenici su dobivali odabrane knjige uz zadatak da o njima vode zabilješke i predaju ih krajem ljeta (malo tko je to učinio).

Nakon tri godine usporedili smo rezultate na testu čitanja (mjereni Florida's Comprehensive Assessment Test) eksperimentalne i kontrolne grupe koju su činila 428 učenika lošijeg imovinskog stanja iz istih škola, a koji nisu dobili knjige. Značajno bolje rezultate postigli su učenici koji su tijekom tri godine čitali preko ljeta ($p=.015$). Opća razina postignuća u čitanju bila je statistički značajna i iznosila je .14, a opći učinak ($ES=.21$) u išao je u korist najsiromašnijih učenika. Oba pomaka su mala, ali jednaka ili veća od onih o kojima govore Cooper, Nye, Charlton, Lindsay i Greathouse (1996.) u okviru modela reforme školstva ($ES=.09$). Naša intervencija je manje koštala i nije bila toliko opsežna kao organiziranje ljetnih škola ili provođenje školskih reformi.

Uz poboljšanja u vještini čitanja učenici su nam rekli da im se sviđjala mogućnost samostalnog odabira knjiga na sajmu. Sean, učenik trećeg razreda rekao je: 'Mislim da je sajam knjiga bio sjajan. Sviđa mi se da sam biram knjigu koju ću pročitati. Kad ti je netko drugi odabere, počneš čitati i vidiš da je glupa.' Ako želimo da učenici svojevrijedno čitaju, dajmo im da samostalno odaberu knjigu.

I roditelji su u dječje zabilješke o pročitanim knjigama pisali neke primjedbe. Ponekad su tvrdili da je knjiga bila preteška ili lagana ili su se samo na njoj zahvaljivali u ime svoje djece. Iako su primjedbe učenika ili roditelja sadržavale rijetko više od rečenice-dvije, bilo je i izuzetaka. Na primjer, jedna majka je pisala o knjizi Ruby Bridge *Though My Eyes* kao o prvom susretu s pitanjem rasne segregacije:

'Moj sin nije želio čitati ovu knjigu. Nije zaokupljala njegovu pažnju. Ali kasnije me pitao: "Što je rasizam? Jesmo li mi Afroamerikanci? Mama, zašto je napisana priča o Ruby Bridges i tko je ona?" Ova knjiga će ostati na našoj polici kako bi je svake godine uzeli, pročitali i o njoj razgovarali. Što budu starija, djeca će bolje razumjeti što su to ljudska prava i slična pitanja, ali i važnost priče o životu Ruby Bridge.'

Kako da knjige dođu do učenika

Kako bismo postali vješti u bilo kojoj tjelesnoj ili mentalnoj aktivnosti, moramo dugo i neprekidno vježbati. Kao što postignuće nekog sportaša opada dok manje trenira izvan sezone,

tako i vještina čitanja opada tijekom ljeta ukoliko se ne čita.

Ranije spomenuta istraživanja govore o načinu prevladavanja razlika u čitalačkim vještinama između siromašnijih i dobrostojećih učenika. Previše učenika, pogotovo siromašnijih, ljeto provodi bez pristupa knjigama koje bi ih privukle čitanju. Iako na način na koji djeca provode ljeto škola ne može značajnije utjecati, na dostupnost knjiga možemo – ukoliko želimo. Na primjer, škola može:

- Razmisliti o dostupnosti knjiga iz školske zbirke. Školske knjižnice su najveći i najbliži izvor dobnoprikladnih knjiga siromašnijim učenicima, ali su u većini škola zatvorene tijekom ljeta.
- Razmisliti kako pronaći sredstva za programe poput našeg te redovito slati učenike kućama sa zbirkom samostalno odabranih knjiga.
- Uvažavati ulogu popularne kulture u životima učenika. Umjesto da ocrnjujete knjige temeljene na filmovima ili videoigrama, gradite na prethodnom dječjem znanju s ciljem stvaranja zajednice čitatelja koji razmjenjuju mišljenja i knjige i

raspravljaju o omiljenim naslovima.

- Otkriti specifična znanja lokalne zajednice. Djeca i njihove obitelji u nekim zajednicama posjeduju posebna znanja o životinjama i njihovim prebivalištim. Na primjer, naše knjige u Floridi sadržavaju informacije o krokodilima i močvarama u jednoj zajednici, o zmijama i oceanu u drugoj, a obje su temeljene na interesima učenika i njihovom prethodnom znanju. Moramo naći način da knjige dođu do ruku svih učenika tijekom ljetnih, ali i drugih školskih praznika. Osigurati dostupnost knjige svakom učeniku tijekom cijele godine prvi je korak u podizanju razine čitalačkih sposobnosti siromašnijih učenika i smanjivanju razlika između njih i njihovih imućnijih suučenika.

Richard Allington (rallingt@utk.edu) i Anne McGill-Franzen (amcgillf@utk.edu) su profesori na Sveučilištu Tennessee, Knoxville.

Prevela: Aleksandra Fabrio

¹ Članak je objavljen u *Educational Leadership*, travanj, 2008.

² Imena djece i škole su izmišljeni.

Reference:

- Alexander, K.L., Entwisle, D.R., & Olson, L.S. (2007.): *Lasting consequences of the summer learning gap*, *American Sociological Review*, 72(2), 167-180.
- Allington, R.L., McGill-Franzen, A.M., Camilli, G., Williams, L., Graff, J., Zeig, J., et al. (2007.): *Ameliorating summer reading setback among economically disadvantaged elementary students*, rad predstavljen na American Educational Research Association Annual Meeting, Chicago.
- Borman, G.D., Hewes, G.M., Overman, L. T., & Brown, S. (2003.): *Comprehensive school reform and achievement: A meta-analysis*, *Review of Educational Research*, 73(1), 125-139.
- Constantino, R. (2005.): *Print environments between high and low socioeconomic status communities*, *Teacher Librarian*, 32(3), 22-25.
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J., & Greathouse, S. (1996.): *The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic review*, *Review of Educational Research*, 66 (2), 227-268.
- Fryer, R.G., & Levitt, S.D. (2002.): *Understanding the black-white test score gap in the first two years of school*, Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- Hayes, D.P., & Grether, J. (1983.): *The school year and vacations: When do students learn?*, *Cornell Journal of Social Relations*, 17(1), 56-71.
- Heyns, B. (1978.): *Summer learning and the effects of schooling*, New York: Academic Press.
- Kim, J. (2004.): *Summer reading and the ethnic achievement gap*, *Journal of Education of Students at Risk*, 9(2), 169-189.
- Kim, J.S. (2006.): *Effects of a voluntary summer reading intervention on reading achievement: Results from a randomized field trial*, *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 28(4), 335-355.
- McQuillan, J., & Au, J. (2001.): *The effect of print access on reading frequency*, *Reading Psychology*, 22(3), 225-248.
- Neuman, S. & Celano, D. (2001.): *Access to print in low- income and middle-income communities*, *Reading Research Quarterly*, 36(1), 8-26.
- Neuman, S.B., Celano, D.C., Greco, A.N. & Shue, P. (2001.): *Access for all: Closing the book gap for children in early education*. Newark, DE: International Reading Association.